

УДК 343.74:658.15

Антоненко В.М.
кандидат економічних наук,
доцент кафедри обліку, фінансів та економічної безпеки
Донецького національного технічного університету

Іваничко О.О.
магістрант
Донецького національного технічного університету

ДОСЛІДЖЕННЯ РЕЙДЕРСЬКОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ЧИННИКА ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ І ОБ'ЄКТА ФІНАНСОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

АНОТАЦІЯ

У статті розглянуто актуальні аспекти (види, причини виникнення, методи) рейдерства та заходи протидії йому. Обґрунтовано тезу про те, що, попри збільшення наукових публікацій з рейдерської тематики, не вистачає глибини досліджень, тому пропонується їх поглибити та конкретизувати з метою розробки адекватних методик дієвого захисту від рейдерства. Досліджено сутність рейдерської привабливості підприємств, надано модель її оцінювання, запропоновано її застосування як вимірника рівня фінансово-економічної безпеки підприємств. Доведено, що зв'язок рейдерської привабливості з фінансово-економічною безпекою підприємств обумовлює необхідність її включення до системи об'єктів фінансового менеджменту, що дасть можливість превентивно убезпечувати підприємства від рейдерських захоплень.

Ключові слова: рейдерство, об'єкти рейдерства, методи рейдерських захоплень, рейдерська привабливість, фінансово-економічна безпека, фінансовий менеджмент, об'єкти управління.

АННОТАЦИЯ

В статье рассмотрены актуальные аспекты (виды, причины возникновения, методы) рейдерства и способы противодействия ему. Обоснован тезис о том, что, несмотря на увеличение научных публикаций на рейдерскую тематику, не хватает глубины исследований, поэтому предлагается их углубить и конкретизировать с целью разработки адекватных методик действенной защиты от рейдерства. Исследована сущность рейдерской привлекательности предприятий, разработана модель ее оценки, предложено ее применение в качестве измерения уровня финансово-экономической безопасности предприятий. Доказано, что связь рейдерской привлекательности с финансово-экономической безопасностью предприятий обуславливает необходимость ее включения в систему объектов финансового менеджмента, что позволит превентивно обезопасить предприятия от рейдерских захватов.

Ключевые слова: рейдерство, объекты рейдерства, методы рейдерских захватов, рейдерская привлекательность, финансово-экономическая безопасность, финансовый менеджмент, объекты управления.

ANNOTATION

The article deals with the urgent aspects (types, causes, methods) of raiding and measures to counteract it. The thesis is substantiated that, despite the increase of scientific publications on raiding themes, there are not enough in-depth studies; therefore, it is proposed to deepen and specify them in order to develop adequate methods of protection against raiding. The essence of raiding attractiveness of enterprises is studied, a model of its evaluation is provided, and its application as a measurement of the level of financial and economic security of enterprises is proposed. It is proved that the relation of raiding attractiveness with the financial and economic security of enterprises predetermines the need to include it to the system of objects of financial management that will provide an opportunity to protect enterprises from illegal takeover.

Key words: raiding, objects of raiding, methods of illegal takeover, raiding attractiveness, financial and economic security, financial management, objects of management.

Постановка проблеми. Розвиток ринкових відносин, формування конкурентних умов господарювання, перспективи пошуку ефективних методів покращення фінансового стану юридичних осіб чи матеріального забезпечення фізичних осіб – все це об'єктивно впливає на виникнення та поширення нових форм і методів здійснення підприємницької діяльності. Варто зазначити, що конкуренція сама по собі з науково-теоретичної позиції має, безумовно, позитивний вплив на розвиток підприємств, підштовхуючи їх до пошуку та впровадження прогресивних методів ведення бізнесу та відсікаючи, так би мовити, зайве, баластне, неефективне, некорисне у їх діяльності. Але теорія взагалі-то розглядає тільки легітимну поведінку конкурентів, які дотримуються встановлених законодавством правил поведінки з економічними інтересами усіх контрагентів; на противагу цьому, в економічній реальності, на жаль, нерідко виникають ситуації, які спровоковані незаконними чи напівзаконними діями одних суб'єктів по відношенню до інших.

Сучасні економічні умови ведення бізнесу в Україні, як це визнається вітчизняними науковцями та практиками, характеризуються спотвореним поведінковим характером конкурентів, який зумовлюється недосконалістю чинного законодавства, неефективністю менеджменту, відсутністю дієвих механізмів захисту економічних інтересів підприємств з боку держави, а також підживлюється всеохоплюючим розгулом корупції, яка зводить нанівець будь-які спроби потерпілих підприємств щодо захисту та відстоювання їх економічних інтересів. Цими вадами спотвореної економіки постійно користуються рейдери, відшукуючи для своїх атак економічно привабливі, але недостатньо захищені підприємства.

Враховуючи вищевикладене, зазначимо, що сучасні українські підприємства, перебуваючи в перманентно небезпечному середовищі, більше уваги мають приділяти самозахисту, до методів якого належать правові, які базуються на чинному законодавстві та його активному доречному застосуванні, та економічні, котрі націлені на забезпечення та підтримку достатнього рівня фінансово-економічної безпеки. Хоча

попит на такі економічні методи досить вагомий (з урахуванням того безладу, який мав і має досі місце в економіці нашої країни), конкретні пропозиції щодо їх наукової розробки (тим більше, практичного застосування), на превеликий жаль, залишаються на початковій стадії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Означена проблема зачіпає актуальний для нашої дійсності напрям досліджень, а саме рейдерство як характерну ознаку сучасної економіки України та сутнісний чинник, супроводжуючий її розвиток, як наслідок, забезпечення економічного захисту підприємств від недобросовісних рейдерських зазіхань.

Вказана тема є науково цікавою та практично затребуваною, тому рейдерство з різних точок зору та позицій досліджували такі вчені, як Н.О. Бабіна, Т.В. Бабич, О.М. Беліков, Ю.А. Берлач, Ю.Д. Борисов, О.А. Бурбело, Г.В. Козаченко, Ю.С. Погорєлов, С.О. Бурбело, З.С. Варналій, З.Б. Живков, І.В. Мазур, В.В. Веселков, А.М. Горцев, Б.М. Грек, Н.І. Демчук, Н.О. Оксєленко, І.А. Дмитрієв, В.Ю. Нєстерєнко, І.Ю. Зайцева, Д.В. Зеркалов, М.А. Колєсник, М.І. Копитко, К.А. Мамонов, В.А. Величко, С.С. Молодецький, О.М. Москалик, Ю.А. Напєсо, О.А. Мєльничєнко, В.І. Пушкарьова, Р.А. Панасєнко, Н.В. Радванська, Ю.С. Ростоцька, Т.І. Сабєцька, Є.В. Савєльєв, О.М. Сафронова, А.В. Смітюх, О.А. Сороківська, З.З. Тарханова, І.О. Тивончук, Г.Т. Глинська, Д.М. Фальшовник, Ю.А. Хатнюк, Т.Ю. Цибульник, С.С. Чернявський, А.Г. Широкова, Л.С. Яструбєцька.

Необхідно віддати належне вченим за те, що вони піднімають цю актуальну тему; зокрема, тим, які досліджували сутність рейдерства як сучасного негативного явища (Ю.А. Хатнюк, З.С. Варналій, З.Б. Живко, І.В. Мазур), правові аспекти рейдерства та можливості захисту від нього (Ю.А. Берлач, Д.М. Фальшовник, Т.Ю. Цибульник), ризики рейдерства (І.А. Дмитрієв, В.Ю. Нєстерєнко), роль держави у захисті підприємств від рейдерства (О.А. Мєльничєнко, В.І. Пушкарьова, О.М. Сафронова).

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Але, на наш погляд, в умовах наявних правових прогалин в законодавстві, правового нігілізму, пасивності і корумпованості правоохоронних органів більш ефективним та дієвим засобом захисту підприємств від рейдерства має бути розробка керівництвом підприємства (а саме службою фінансово-економічної безпеки) превентивно-захисної фінансово-економічної стратегії. З огляду на це зроблений критичний аналіз останніх досліджень і публікацій дав можливість виявити, що цією темою займалися тільки такі науковці, як Н.О. Бабіна [1], Н.І. Демчук, Н.О. Оксєленко [2], Н.В. Радванська [3], Т.І. Сабєцька [4], Є.В. Савєльєв [5], О.А. Сороківська [6]. Отже, цей напрям досліджень вимагає свого логічного продовження та серйозного поглиблення саме з точки зору

фінансово-економічних (на противагу правовим, які будуть предметом досліджень інших науковців) методів захисту підприємств від рейдерства.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Базуючись на вказаних вище публікаціях, враховуючи результати досліджень і досвід попередніх науковців, окреслюючи межі цього дослідження сферою фінансово-економічних методів захисту підприємств від рейдерства та враховуючи своєчасність і актуальність подібних наукових розробок, мету цієї публікації формуємо таким чином: окреслити напрями та надати класифікацію превентивних фінансово-економічних методів протидії рейдерству та захисту економічних інтересів власників підприємств за рахунок впровадження в систему сучасного фінансового менеджменту механізму управління рейдерською привабливістю підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. На нашу думку, тема рейдерства в усіх його теоретичних аспектах і практичних проявах є вкрай актуальною для українського економічного сьогодення, вона постійно розвивається, поглиблюється й доповнюється новими напрямками наукових пошуків, тому будь-які ідеї чи розробки вчених, економістів, юристів щодо цього однозначно мають сенс і привертають увагу своїх послідовників. Більше того, рейдерство як сучасний атрибут української економіки має бути подоланий тільки сумісними консолідованими зусиллями усіх зацікавлених осіб, а саме власників і персоналу атакованих рейдерами підприємств; практикуючих юристів, експертів, аналітиків та аудиторів; науковців, які здійснюють дослідження у цій сфері; громадськості; органів державної законодавчої та виконавчої влади і навіть представників судової системи, включаючи Антикорупційний суд.

Сучасний розвиток української економіки (як це відбувається з певними особливостями і в інших країнах) потребує суттєвого переосмислення підходів до управління підприємствами. Класична теорія менеджменту націлює керівництво підприємств на забезпечення зростання добробуту власників, а вся діяльність підприємств в усіх сферах їх функціонування має бути підпорядкована саме цій меті. Але зростання добробуту власників водночас може викликати зацікавленість до такого підприємства з боку рейдерів (в нашій публікації не варто зосереджуватися на визначенні або ідентифікації цих суб'єктів, бо це питання розглядається практично усіма вищезазначеними авторами).

Не можемо тут обійти стороною таке висловлювання Д.М. Фальшовника: «На мою думку, основною причиною виникнення й поширення рейдерства є недосконалість чинного законодавства, особливо тієї його частини, яка регулює корпоративне право, діяльність акціонерних товариств» [9, с. 144]. Вважаємо, що автор зробив підміну сприятливих умов виникнення та поширення рейдерства на його причини, тому що недосконалість законодавства можна розгляда-

ти тільки як забезпечувальне середовище, свого роду платформу для його реалізації (образно кажучи, причиною, як і метою, висаджування рослин є не застосування добрив, а отримання врожаю), а причиною рейдерства є їх бажання отримати економічні вигоди для себе.

Логіка цього дослідження вимагає розгляду об'єктів рейдерських атак, а саме – підприємств, тобто жертв, які так чи інакше потерпають від рейдерського нахабства.

Т.І. Сабецька пише: «Привабливими для рейдерів є перспективні, сильні, успішні й прибуткові підприємства, які захоплюються заради подальшого ведення бізнесу» [4, с. 343]. Такі успішні підприємства мають репрезентативну, фінансово привабливу звітність, яка в разі її офіційного оприлюднення або будь-якого іншого витоку інформації про неї стає об'єктом зацікавленості рейдерських ділків. Об'єктами рейдерських захоплень часто стають не успішних підприємства з «цікавою» звітністю, а неуспішні, неприбуткові (навіть збиткові) підприємства, які мають досить значний і потужний економічний потенціал, але слабкий неефективний менеджмент, за рахунок чого наявний потенціал не реалізується. Про такі підприємства Т.І. Сабецька пише: «Також цікавими для рейдерів є слабкі, фінансово нестійкі підприємства з неефективним менеджментом, які привабливі з точки зору «легкості» рейдерського захоплення» [4, с. 343]. На нашу думку, в цьому разі зміна власників чи керівників таких підприємств може розглядатися як їх санація, а отже, як передумова для реформування та підвищення ефективності їх діяльності, що з економічної точки зору є позитивним фактором. Про таких рейдерів С.С. Молодецький пише, що компанії, які займаються цим видом діяльності на законних підставах, певною мірою очищують ринок [7, с. 185].

Необхідно вказати ще на одну досить специфічну для України групу об'єктів рейдерських інтересів, якими є офіційно незареєстровані суб'єкти підприємницької діяльності або ті, які паралельно з офіційним функціонуванням здійснюють і протизаконні дії чи використовують тіньові схеми ведення бізнесу. В разі прояву рейдерської зацікавленості до них ці підприємства (потенційні жертви рейдерів) навряд чи будуть звертатися до судових органів з метою їх правового захисту, бо вони самі певною мірою є не тільки жертвами, але й порушниками та нападниками на економічні інтереси інших суб'єктів, до яких, наприклад, відноситься хоча б держава.

Отже, об'єктами рейдерських нападів можуть бути три вказані групи підприємств, але третя група не підпадає під наукові дослідження, тому що вона не є легітимною. Для підприємств другої групи, як вже зазначалося, необхідно або самостійно вживати санаційних заходів, або реалізовувати так звану стратегію пошуку загарбника, або погоджуватися з про-

позиціями щодо перспективного їх поглинання іншим підприємством; якщо продовжити класифікацію рейдерів на «білих», «сірих» і «чорних», грінмейлерів, яку дають науковці [7; 8; 9], то можна було б додати ще «рятувальників бізнесу», підкреслюючи їх позитивний вплив на функціонування захоплених ними підприємств. Перша з означених груп підприємств, на які можуть бути націлені рейдерські атаки, є найбільш привабливою для будь-яких («білих», «сірих», «чорних», грінмейлерів) рейдерів, але тільки не «рятувальників бізнесу», бо в цьому разі немає потреби когось рятувати.

Саме перші дві групи підприємств (успішні та ті, які неефективно використовують наявний економічний потенціал) потребують захисту від рейдерства; причому, на нашу думку, перша об'єктивно потребує та заслуговує її більше. Щоби забезпечувати адекватний захист цих підприємств від рейдерства, зміцнюючи їх фінансово-економічну безпеку, необхідно, як нам здається, перш за все виявити гносеологічні витоки цього явища, тобто ідентифікувати умови його виникнення та подальшого поширення, принципи й методи його реалізації.

Причиною поширення рейдерства є мета отримання рейдером прибутків від рейдерських операцій, причому деякі автори [4; 10; 11] називають рейдерство навіть спеціальним видом бізнесу і вказують на спеціально й детально розроблені рейдерські технології. Фахівці, які переймаються цими питаннями, виділяють такі типові й найбільш поширені способи захоплення українських підприємств: через акціонерний капітал, кредиторську заборгованість, органи управління та оспорювання результатів приватизації [2; 11; 12; 13]. Є, до речі, більш поглиблений перелік методів рейдерських захоплень, до яких вдаються деякі науковці і з якими не можна сперечатися [4; 14], а саме закупівля акцій, проведення додаткової емісії акцій, фіктивне банкрутство, банкрутство з подальшим придбанням активів підприємства, реприватизація, грінмейлерство, силове захоплення, контроль над менеджментом, корупція, а також пропонують цілу низку відповідних захисних дій для підприємств-жертв. Але ці автори самі погоджуються з тим, що нині відсутні універсальні способи убезпечення підприємства від рейдерських атак; тому, на нашу думку, з урахуванням значної кількості різних рейдерських способів і прийомів не варто і недоцільно робити спроби «охопити неосяжне», тому, проводячи свої майбутні дослідження, науковці мають зосередитися на більш вузькому, конкретно та конструктивно. Надто широкий горизонт досліджень (як це фіксується в багатьох публікаціях за рейдерською тематикою, на противагу їх глибині і конкретиці) шкодить їх якості та знижує їх практичну значущість.

Стосовно вказаних вище чотирьох способів рейдерських захоплень, то необхідно заува-

жити, що перші два з них (через акціонерний капітал та через кредиторську заборгованість) мають, по-перше, дещо близький за сутністю фінансово-економічний аспект, саме тому й відносяться до цієї сфери діяльності підприємства (жертви); по-друге, однаковий об'єкт нападу з боку рейдерів, який водночас є для підприємства-жертви об'єктом фінансового менеджменту (йдеться про капітал підприємства, який фінансовими менеджерами визнається як один з найбільш важливих об'єктів у фінансовому управлінні). Вважаємо, що увага фінансистів, які досліджують рейдерство, повинна зосереджуватися на цих двох способах рейдерських захоплень, тому що силові методи, підкупи, погрози й шантаж керівництва підприємств має розглядатися у правовому полі як елементи бандитизму, а переділ власності внаслідок оскарження результатів приватизації, сподіваємось, є тимчасовим явищем, крім того, протидія такому переділу не може розглядатися як превентив, а розглядається тільки як *postfactum*.

Для першої і другої груп підприємств-жертв рейдерів необхідно оцінювати їх потенційну фінансово-економічну привабливість для рейдерів, яка логічно може називатися рейдерською привабливістю.

Поняття рейдерської привабливості, на жаль, і за такою назвою, і за сутністю рідко згадується в публікаціях науковців (з усіх перелічених на початку статті авторів тільки В.А. Величко застосовує цей термін і пише про рейдерську привабливість підприємств паливно-енергетичного комплексу, а також розглядає її як «систему поглядів, що включає нормативно-правовий та інформаційний базис, оцінюючи процедури відносно визначення інтегрального критерію, враховуючи напрями та особливості взаємодії між групами зацікавлених осіб») [15, с. 3]. По-перше, варто зауважити, що в її визначенні приваблює ідея застосування інтегрального (тільки не критерію, бо критерій є мірою відповідності чогось, що вимірюється, якомусь значенню) показника. По-друге, досить не визначеним є й не конкретно сприймається її трактування про систему поглядів, базис і процедури; як нам вважається, показник рейдерської привабливості в ідеальній його розробці має бути кількісно вимірюваним, тому необхідно робити спроби саме в цьому напрямі. Дещо далі відійшли від поняття рейдерської привабливості та її вимірювання М.І. Копитко, називаючи тільки характеристики, які, на його думку, притаманні потенційно «цікавому» об'єкту рейдерства [16, с. 80], і Н.В. Радванська, яка пише про «ознаки рейд-придатності» [3, с. 80]. Загалом позитивно оцінюючи доробки цих авторів, зауважимо, що нині науковці ще не готові сформулювати підходи до чіткого, бажано кількісного вимірювання рівня досліджуваної рейдерської привабливості.

Тому в нашій публікації зроблена більш конкретна спроба висвітлити поняття рейдерської

привабливості та сформулювати модель її кількісного оцінювання.

Стосовно поняття привабливості підприємств налічується достатньо публікацій, дисертацій, методик тощо з точки зору інвесторів, тобто розглядається і вже достатньо досліджена інвестиційна привабливість. Але інвестори не є рейдерами, а рейдери не є інвесторами, тому підходи до визначення рейдерської привабливості не можуть збігатися з оцінюванням інвестиційної привабливості. Порівнюючи зараз ці дві категорії, можемо впевнено стверджувати, що актуальність досліджень рейдерської привабливості набагато вища, ніж інвестиційної.

На нашу думку, рейдерська привабливість має розглядатися як системний інтегральний показник, який включає дві підсистеми, а саме фінансово-економічні параметри та організаційно-правові. Щодо організаційно-правових параметрів (правових факторів та умов здійснення підприємницької діяльності), то можна констатувати, що в літературі є подібні розробки, які, на нашу думку, вимагають деяку систематизацію та доведення до рівня кількісної оцінки зазначених параметрів. Такого, на жаль, не можна сказати про фінансово-економічну складову рейдерської привабливості, для якої не тільки не розроблені ніякі кількісні методи оцінки, але й навіть не окреслено тлумачення.

Системна сутність рейдерської привабливості в її фінансово-економічному сенсі полягає в тому, що вона пов'язана з ризиками та загрозами фінансово-економічній безпеці підприємств, тому має бути окремим (до цього часу не виокремленим) об'єктом фінансового менеджменту, націленого на захист підприємств від рейдерських атак. Такий підхід до визначення місця та значення оцінки рейдерської привабливості підприємств наочно ілюструє така схема (рис. 1).

Розглядаючи рейдерство в контексті фінансово-економічної безпеки, зазначаємо, що серед усіх внутрішніх і зовнішніх загроз підприємству саме рейдери є найбільш активними, обізнаними та наполегливими, бо розробка рейдерських схем «є більшою мірою високоінтелектуальною, в чому є навіть творчою роботою, адже потребує від її розробників високої кваліфікації у сфері юриспруденції, макро- та мікроекономіки, бухгалтерського обліку, PR тощо» [7, с. 526], а ми додаємо до цього переліку кваліфікацію у сфері фінансового менеджменту.

Базуючись на концептуальних засадах зв'язку між рейдерською привабливістю та фінансовим менеджментом, говоримо про комплексний вплив усіх об'єктів фінансового управління на рівень цієї привабливості. Об'єкти фінансового менеджменту впливають на показники фінансового стану та фінансової результативності діяльності підприємства. Не вдаючись детально до показників фінансового аналізу, покажемо тільки результати власних розробок щодо визначення інтегрального показника рейдерської привабливості підприємства:

Рис. 1. Сутнісно-логічний зв'язок рейдерської привабливості з фінансово-економічною безпекою та фінансовим менеджментом підприємства

$$RP = \frac{\sum Ri \times Ki}{\sum Fj \times Kj}, \quad (1)$$

$$RP = \frac{1}{\sum (Zi \times Ki) \times \sum (Fj \times Kj)}, \quad (2)$$

де RP – показник рейдерської привабливості підприємства (за формулою 1 для підприємств групи 1 (успішних, рентабельних, ефективно працюючих); за формулою 2 для підприємств групи 2 (неуспішних, збиткових, тих, які неефективно реалізують наявний економічний потенціал));

Ri, Zi – показники рентабельності чи збитковості власного та сукупного капіталу;

Fj – показники фінансового стану підприємства (фінансової незалежності, платоспроможності);

Ki, j – коефіцієнти значущості (вагомості) відповідних фінансових показників.

У пропонованій формулі, як ми вважаємо, фінансист-аналітик, який моніторить рівень рейдерської (за фінансово-економічною підсистемою) привабливості конкретного підприємства, має можливість включати різні показники рентабельності та фінансової автономії чи платоспроможності (ліквідності) з урахуванням галузевої приналежності, стадії розвитку, ринкової позиції підприємства. Але, наприклад, з усієї сукупності аналітичних показників оцінки фінансового стану підприємств (оцінки майна, фінансової незалежності, ділової активності, ліквідності, платоспроможності) рейдерська привабливість пов'язується саме з фінансовою незалежністю та платоспроможністю (згадаємо досліджувані методи захоплення підприємств, а саме через акціонерний капітал та через кредиторську заборгованість). Стосовно рентабельності, то взагалі аналітик може вибрати й інші, не вказані у формулах

(1, 2) показники, зважуючи їх з урахуванням їх експертної вагомості, але з усієї сукупності показників рентабельності саме пропоновані у вказаних авторських формулах показники рентабельності (збитковості) власного та сукупного капіталу мають більший вплив на зацікавленість з боку рейдерів, бо вони в будь-якому разі претендують стати новими власниками.

Знаходження у формулах (1, 2) показників в чисельнику або в знаменнику також має своє економічне пояснення: збільшення рентабельності збільшує рейдерську привабливість, а зростання збитковості, навпаки, її зменшує; зниження рівня фінансової незалежності, так само ліквідності (платоспроможності) робить підприємство-жертву більш уразливим до рейдерського захоплення.

Наостанок зазначимо, що подібні дослідження рейдерської привабливості є принциповими на початковому етапі і мають бути продовжені та поглиблені іншими зацікавлени цією темою науковцями-однодумцями.

Висновки. Наукові дослідження рейдерства поки що перебувають на початковому етапі, тому є несистематизованими і дещо не конкретними. Поняття рейдерської привабливості підприємств взагалі є недослідженим у науці, але актуальним і значущим. На нашу думку, рейдерська привабливість, з точки зору системного підходу до її дослідження має дві підсистеми, а саме організаційно-правову та фінансово-економічну, кожна з яких потребує глибоких і ретельних досліджень, бажано в напрямі їх кількісних вимірювань. Пропонований у статті підхід є фактично першою спробою моделювання та кількісного вимірювання рейдерської привабливості підприємств через її зв'язок з фінансово-економічною безпекою та фінансовим менеджментом.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бабіна Н.О. Рейдерство як загроза економічній безпеці підприємства. Ефективна економіка. 2016. № 3. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4845>.
2. Демчук Н.І., Окселек Н.О. Структура капіталу як метод захисту від рейдерства. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. URL: <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2016/16-2016/28.pdf>.
3. Радванська Н.В. Рейдерство як загроза економічній безпеці підприємства та держави. Економічні науки. Вісник Хмельницького національного університету. 2011. № 2, Т. 1. URL: http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2011_2_1/204-206.pdf.
4. Сабецька Т.І. Механізми протидії рейдерству як складова формування стратегії економічної безпеки підприємства. Економіка і суспільство. 2017. Вип. 8. С. 341–348. URL: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/8_ukr/60.pdf.
5. Савельєв Є.В., Гуцайлук З.В., Козюк В.В. Економічна та майнова безпека підприємства і підприємництва. Антирейдерство. Тернопіль: Тернограф, 2008. 424 с.
6. Сороківська О.А. Дослідження виявів економічного рейдерства в Україні та пошук шляхів його подолання. Економіка. Менеджмент. Підприємство. 2014. № 26(2). С. 163–170. URL: <http://elartu.tntu.edu.ua/handle/123456789/17762>.
7. Молодецький С.С. Рейдерство в Україні як загроза підприємницькій діяльності. Глобальні та національні проблеми економіки. 2015. Вип. 5. С. 524–528.
8. Хатнюк Ю.А. Визначення поняття рейдерства та його характеристика у законодавстві України. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія: Юридична. 2013. № 3. С. 174–185. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Nvlduvs_2013_4_23.
9. Фальшовник Д.М. Рейдерство як різновид протидії законній господарській діяльності. Національний юридичний журнал: теорія і практика. 2014. Вип. 6. С. 142–145. URL: <http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2014/3/27.pdf>.
10. Мельниченко О.А., Пушкарьова В.І. Протидія рейдерству як складова державної політики щодо економічної безпеки. URL: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/apdu/2015-1/doc/2/04.pdf>.
11. Яструбецька Л.С. Особливості організації рейдерських захоплень підприємств в Україні. Економіка і суспільство. 2017. Вип. 9. С. 1107–1112.
12. Кальман О.Г., Погорєцький М.А. Рейдерство: причини та заходи протидії. Вісник Запорізького юридичного інституту Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2009. № 3. С. 150–160.
13. Варналій З.С., Мазур І.І. Рейдерство в Україні: передумови та шляхи подолання. Стратегічні пріоритети. 2007. № 2(3). С. 129–136.
14. Концевич О.К., Дернова А.Ю. Боротьба з рейдерством в Україні: основні схеми здійснення та шляхи подолання. URL: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=71683>.
15. Величко В.А. Розроблення напрямів зростання ефективності реалізації інформаційно-аналітичного забезпечення протидії рейдерству на підприємствах паливно-енергетичного комплексу. URL: <http://ev.fmm.kpi.ua/article/view/108667>.
16. Копитко М.І. Рейдерство як проблема для функціонування бізнесу в Україні. Вісник ОНУ ім. І.І. Мечникова. 2013. Т. 18. Вип. 4/2. С. 78–81. URL: http://visnyk-onu.od.ua/journal/2013_18_4_2/20.pdf.

REFERENCES:

1. Babina N.O. (2016). Reiderstvo yak zahroza ekonomichnii bezpetsi pidpriemstva. Efektivna ekonomika, № 3. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4845> (Accessed 4 June 2018).
2. Demchuk N.I., Okselenko N.O. (2018). Struktura kapitalu yak metod zakhystvuiderstva. Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho uni-versytetu. URL: <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2016/16-2016/28.pdf> (Accessed 4 June 2018).
3. Radvanska N.V. (2011). Reiderstvo yak zahroza ekonomichnii bezpetsi pidpriemstva ta derzhavy. Ekonomichni nauky. Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. № 2, T. 1. URL: http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2011_2_1/204-206.pdf (Accessed 4 June 2018).
4. Sabetska T.I. (2017). Mekhanizmy protydii reiderstvu yak skladova formuvannia strategii ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva. Ekonomika i suspilstvo. Vol. 8. s. 341-348. URL: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/8_ukr/60.pdf (Accessed 4 June 2018).
5. Saveliev Ye.V., Hutsailiuk Z.V., Koziuk V.V. (2008). Ekonomichna ta mainova bezpeka pidpriemstva i pidpriemnytstva. Antyreiderstvo. Ternopil: Ternohraf, p. 424 (Accessed 4 June 2018).
6. Sorokivska O.A. (2014). Doslidzhennia vyjaviiv ekonomichnoho reiderstva v Ukraini ta poshuk shliakhiv yoho podolannia. Ekonomika. Menedzhment. Pidpriemnytstvo. № 26(2), p. 163–170. URL: <http://elartu.tntu.edu.ua/handle/123456789/17762> (Accessed 4 June 2018).
7. Molodetskyi S.S. (2015). Reiderstvo v Ukraini yak zahroza pidpriemnytskii diialnosti. Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky. Vol. 5. p. 524–528 (Accessed 4 June 2018).
8. Khatniuk Yu.A. (2013). Vyznachennia poniattia reiderstva ta yoho kharakterystyka u zakonodavstvi Ukrainy. Naukovyi visnyk Lvivskoho derzhavnogo universytetu vnutrishnikh sprav. Seria: Yurydychna. № 3. p. 174–185. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Nvlduvs_2013_4_23 (Accessed 4 June 2018).
9. Falshovnyk D.M. (2014). Reiderstvo yak riznovid protydii zakonnoi hospodarskii diialnosti. Natsionalnyiurydychesky zhurnal: teoriya y praktyka. Vyp. 6. p. 142–145. URL: <http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2014/3/27.pdf> (Accessed 4 June 2018).
10. Melnychenko O.A., Pushkarova V.I. (2015). Protydiia reiderstvu yak skladova derzhavnoi polityky shchodo ekonomichnoi bezpeky. URL: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/apdu/2015-1/doc/2/04.pdf> (Accessed 4 June 2018).
11. Yastrubetska L.S. (2017). Osoblyvosti orhanizatsii reiderskykh zakhopen pidpriemstv v Ukraini. Ekonomika i suspilstvo. Vol. 9. p. 1107–1112 (Accessed 4 June 2018).
12. Kalman O.H., Pohoretskyi M.A. (2009). Reiderstvo: prychny ta zakhody protydii. Visnyk Zaporizkoho yurydychnoho instytutu Dnipropetrovskoho derzhavnogo universytetu vnutrishnikh sprav. Zaporizhzhia, Zlul DTsUV. № 3. P. 150–160 (Accessed 4 June 2018).
13. Varnalii Z.S., Mazur I.I. (2007). Reiderstvo v Ukraini: peredumovy ta shliakhy podolannia. Stratehichni priorytety. № 2(3). P. 129–136. (Accessed 4 June 2018).
14. Kontsevych O.K., Dernova A.Yu. Borotba z reiderstvom v Ukraini: osnovni skhemy zdiisnennia ta shliakhy podolannia. URL: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=71683> (Accessed 4 June 2018).
15. Velychko V.A. Rozroblennia napriamiv zrostannia efektyvnosti realizatsii informatsiino-analitychnoho zabezpechennia protydii reiderstvu na pidpriemstvakh palyvno-enerhetychnoho kompleksu. URL: <http://ev.fmm.kpi.ua/article/view/108667> (Accessed 4 June 2018).
16. Kopytko M.I. (2013). Reiderstvo yak problema dlia funktsionuvannia biznesu v Ukraini. Visnyk ONU im. I.I. Mechnykova. T. 18. Vol. 4/2. P. 78–81. URL: http://visnyk-onu.od.ua/journal/2013_18_4_2/20.pdf (Accessed 4 June 2018).

Antonenko V.M.
Candidate of Economic Sciences,
Se nior Lecturer at Department of Accounting, Finance and Economic Security,
Donetsk National Technical University

Ivanyehko O.O.
Graduate Student,
Donetsk National Technical University

INVESTIGATION OF RAIDING ATTRACTIVENESS OF ENTERPRISE AS A FACTOR OF FINANCIAL AND ECONOMIC SAFETY AND FINANCIAL MANAGEMENT OBJECT

Raiding as an attribute of the modern economy is a fairly widespread phenomenon in the Ukrainian and foreign economies; therefore, it attracts close attention of scientists, practicing lawyers, analysts, experts, law enforcement agencies, and the public. But, despite the fact that there appear more and more publications on this topic, the study of this phenomenon lacks systematization of works already done, substantiation and specificity. The authors of the article give their vision regarding the classification of objects and methods of the illegal takeover, analyse them in terms of their relevance and prevalence. The greatest attention is paid to the following methods of raider attacks: through share capital and through accounts payable; and to such two groups of objects of their encroachments, as: firstly, successful, cost-effective, efficiently operating companies, and secondly, unsuccessful, loss-making, which ineffectively realize their powerful economic potential.

The critical analysis of scientific research carried out by the authors in the article has shown that in presently published publications almost no attention is paid to the definition of the essence, an assessment of the measurement of what attracts the attention of raiders to enterprises-victims. It is for this reason that the authors of the article substantiate the need to introduce into the scientific subject of corporate raiding the category of raiding attractiveness of enterprises, understanding it as a system integral indicator, which includes two subsystems: financial and economic parameters and organizational and legal.

The article focuses on the modelling of raiding attraction relation with financial and economic security and financial management, as well as on the development of a quantitative approach to assessing the raiding financial and economic attractiveness subsystem, for which the authors propose analytical approaches and ways of their practical application during the monitoring of the indicator of rating attractiveness.

The authors propose the following approach to determine the integral indicator of raiding attractiveness of the enterprise:

$$RP = \frac{\sum Ri \times Ki}{\sum Fj \times Kj}, \quad (1)$$

$$RP = \frac{1}{\sum(3i \times Ki) \times \sum(Fj \times Kj)}, \quad (2)$$

where RP – an indicator of raiding attractiveness of the enterprise: by formula 1 – for enterprises of 1 group (successful, cost-effective, efficiently operating); by formula 2 – for enterprises of 2 group (unsuccessful, loss-making, which ineffectively realize their economic potential);

$Ri, 3i$ – indicators of profitability or unprofitability of own and aggregate capital respectively;

Fj – indicators of the financial condition of the enterprise (financial independence, solvency);

Ki, j – coefficients of significance (weight) of the relevant financial indicators.

From the whole set of analytical indicators for assessing the financial condition of enterprises (valuation of property, financial independence, business activity, liquidity, solvency), raiding attractiveness is associated with financial independence and solvency (let us recall the investigated methods of enterprise capture: through share capital and through accounts payable). Regarding profitability, it should be noted that from the aggregate of profitability indicators, the indicators of profitability (unprofitability) of own and aggregate capital, which are offered in presented author's formulas, have a greater influence on the interest of raiders because they, in any case, are claiming to become new owners.

Finding indicators in the numerator or in the denominator in the indicated formulas also has its economic explanation: an increase in profitability accordingly increases raiding attractiveness, and the growth of unprofitability, on the contrary, reduces it; reducing the level of financial independence, as well as liquidity (solvency), makes the enterprise-victim more vulnerable to illegal takeover.